



7 pilis un muižas Latvijā, ko vērts apceļot skolēnu brīvdienās

Latvijā unikālas ir dažādos gadsimtos celtas pilis un muižas, kas stāsta par valsts vēsturi un arhitektūru. Latvijā saglabājušies simtiem šo pagātnes liecinieku. Katram no tiem ir savs arhitektūras un kultūrvēsturiskais mantojums. Daudzas pilis un muižas ir pieejamas apskatei, kā arī piedāvā dažādas aktivitātes. Izmantojiet skolēnu brīvdienas, lai apceļotu vismaz dažās no tām. Gūstiet prieku no būšanas kopā un jaunām zināšanām, ko saklausīsiet! Te saraksts ar pilīm un muižām, ko iesakām apskatīt!

Krustpils pils

Pirmo reizi rakstītajos avotos Krustpils minēta 1318. gadā, kad ordenis to bija atņēmis arhibīskapam, un tika izvirzīta prasība atdot to atpakaļ. Ņemot vērā to, ka karš starp ordeni un arhibīskapu Johanu III sākās 1297. gadā, varētu uzskatīt, ka pils celta laikposmā no 1255. līdz 1297. gadam.

Pils viduslaiku karos vairākkārt postīta, līdz 1602. gadā Nikolajs Korfs dabūja no Polijas karaļa Sigismunda III privilēģiju pili ar piegulošo teritoriju mantot uz mūžīgiem laikiem. No tā laika līdz 20. gadsimta sākumam pils piederējusi Korfu dzimtai.

Karam beidzoties 1921. gada novembrī Krustpils pili kopā ar tai pieguļošajām ēkām nodeva Latvijas Aizsardzības ministrijas rīcībā. 1940. gadā pēc Latvijas iekļaušanas PSRS sastāvā Krustpils pili izvietojās 126. strēlnieku divīzija. Otrā Pasaules kara laikā pili atradās vācu lazarete, bet pēc 1944. gada augusta – Sarkanarmijas kara hospitālis. Pēc kara Krustpils pili ar pieguļošajām muižas ēkām aizņēma Padomju armijas 16. tāllidojuma izlūkošanas aviācijas pulka un 15. gaisa armijas centrālās noliktavas.

Pēc neatkarības atjaunošanas ar Jēkabpils rajona Tautas deputātu padomes valdes lēmumu no 1994. gada 13. aprīļa Krustpils pils tika nodota Jēkabpils Vēstures muzeja valdījumā. Kopš šī laika notiek pakāpeniska pils izpēte un atjaunošana.

Durbes pils

Viena no interesantākajām klasicisma pilīm Kurzemē uzbūvēta jau 1671. gadā un vairākkārt pārbūvēta. Pašreizējo izskatu pils ieguvusi 1820. – 1923. gadā, pēc arhitekta J. G. Ā. Berlica projektētajām pārbūvēm.

Šobrīd Durbes pils ir Tukuma mākslas un vēstures muzeja filiāle; atjaunotajās pils izstāžu zālēs apskatāmas dažādas kultūrvēstures izstādes par muižām, savukārt pils 1. stāva zālēs – lauku muižas 19. gs. interjers. Vienā no saimniecības ēkām apskatāma seno sadzīves priekšmetu izstāde “Latvietis un viņa kungs”, kas stāsta par zemnieku un amatnieku dzīvi muižu laikos.

Ilgas pils

Ilgas muižas kungu māja atrodas Daugavpils novada Skrudalienas pagasta Ilgā, netālu no Baltkrievijas robežas. Tā celta historisma stilā 1890. gados (arhitekts Vilhelms Neimanis) un līdz 1920. gada agrārajai reformai tā kalpoja kā medību pils. Bijusī muižas ēka mūsdienās pieder Daugavpils Universitātei. Blakus esošajā parkā aug dižozoli 4,2 m un 4,5 m apkārtmērā. Jau kopš 2011. gada Daugavpils Universitātes Mācību bāzē “Ilgas” tiek veikti apjomīgi renovācijas

darbi. Dažādu iepriekšējo pārbūvju rezultātā ir zaudētas daudzas ārējo un iekšējo interjera autentiskās detaļas. Tomēr renovācijas gaitā pils izskats ir maksimāli pietuvināts tam, kāds tas ir bijis sākotnēji. Savu pirmatnējo izskatu ir atguvusi pils fasāde, jumts, vienas kaltās akmens kāpnes un centrālās kāpnes. Pils fasādes un cokola krāsojums ir piemeklēts atbilstoši XIX gadsimta 60.gadiem, minētie pils elementi ir attiecīgi – gaiši dzeltenā un pelēcīgi zaļganā tonī.

Domājot par videi draudzīgu attieksmi, “Ilgas” renovētas kā paaugstinātas energoefektivitātes ēka, kurai apkuri nodrošina siltumsūkņi ar ģeotermāliem urbumiem.

Pēc “Ilgu” pils renovācijas pabeigšanas varēs apgūt zināšanas vienā no modernākajām studiju un pētniecības bāzēm Austrumeiropā – mācības notiks modernās, mūsdienīgi aprīkotās laboratorijās, pētāmās kukaiņu kolekcijas tiks ievietotas glabātuvēs ar klimata kontroli. Mācību bāzē būs pieejams bezvadu internets, lifts cilvēkiem ar kustību traucējumiem un tamlīdzīgi.

Arendoles pils

Arendoles muiža vēstures avotos minēta jau 16. gadsimtā un vairākkārt pārbūvēta. Pašreizējā galvenā ēka būvēta 1895.-1901. gadā kā medību pils un paredzēta atpūtai.

Pēdējie pils īpašnieki 20. gadsimta sākumā bija grāfi Plāteri-Zībergi, kuru lojālā attieksme pret zemniekiem pasargāja muižu no iznīcības. Tieši Arendolē pēc gubernatora rīkojuma 1861. gada 1. augustā grāfs Stanislavs Plāters-Zībergs iztulko zemnieku brīvvaldības likumu latgaliešu valodā. Latgales muižu arhitektūrā Arendoles pils apbūves komplekss izceļas ar greznību un savdabību.

Pirmā pasaules kara laikā 1915. gadā Arendolē izvietoja Krievijas impērijas armijas ķeizarienes Marijas Fjodorovnas 5. Aleksandrijas pulku, kurā dienēja arī Nikolajs Gumiļovs, dzejnieces Annas Ahmatovas vīrs. “Sarkano baltiešu” valdības laikā muižu nacionalizēja un 1919. gada pavasarī tajā nodibināja komūnu, kurā iesaistīja vietējos strādniekus un kara bēgļus.

1921. gada 14. februārī, pamatojoties uz Agrārās reformas likumu, muižu no tās pēdējā pārvaldnieka Kazimira Valentinoviča pārņēma Kalupes pagasta valde. Kungu māju līdz 1925. gadam izremontēja — uzlika jaunu skārda jumtu. Jaunajā korpusā izvietoja pamatskolu, bet vecajā daļā — bāreņu patversmi. Kalpu mājā tika izveidots kara invalīdu pansionāts.

2. Pasaules karā muiža palika neskarta. Pēc kara muižu izmantoja kā skolu un invalīdu namu līdz 1975. gadam, kad skolnieku trūkuma dēļ skola pārstāja eksistēt. Divdesmit gadus muižas kungu māja stāvēja neapdzīvota, taču netika demolēta.

90. gadu sākumā muižas teritorija tika vēl papildus sadalīta, arī zeme ap muižas kungu māju. Pašlaik muižas kungu mājas sienas ir tikai 18 metru attālumā no cita īpašnieka teritorijas, kas izjauc muižas un tās pieguļošās teritorijas vienoto ansambli. Pateicoties tam, ka muižas kungu māja 1995. gadā nonāca privātīpašumā, muiža ir apdzīvota un uzturēta.

Kopš 2002. gada muižu apsaimnieko un tajā darbojas biedrība “Es Latgalei”. Šobrīd muižā turpinās darbi pēc visiem restaurācijas pamatprincipiem un noteikumiem.

Bauskas pils

Bauskas pils ansamblis sastāv no divām daļām. Vecākā daļa – Livonijas ordeņa pils celta 15. gadsimta vidū, taču no tās līdz mūsdienām saglabājušās tikai drupas. Jaunākā pils ansambļa daļa ir Kurzemes hercogu Ketleru rezidence un tā būvēta 16. gadsimta beigās.

Celtne ir vienīgais arhitektūras piemineklis Latvijā, kas ilustrē manierisma laika piļu arhitektūras un lietišķi dekoratīvās mākslas izpausmes Kurzemes hercogistē.

Bauskas pils vecākā daļa ir speciāli uguns šaujamo ieroču lietošanai celtais Livonijas ordeņa cietoksnis un raksturo 15.–17. gadsimta militāro būvju arhitektūru Latvijā, bet jaunākā daļa – ar bastioniem, aizsardzības sienām un zemes vaļņiem nocietināta rezidences tipa pils.

20. gadsimta 70. gados sākās pils jaunākās daļas atjaunošana ar mērķi kultūras tūrisma aprītē iekļaut valsts nozīmes vēstures, arheoloģijas un arhitektūras pieminekli un izveidot tematiskas ekspozīcijas par Bauskas pili Livonijas valsts un Kurzemes hercogistes vēstures kontekstā.

Liepupes muiža

Liepupes muiža ir viens no izcilākajiem baroka arhitektūras pieminekļiem Latvijā. Šobrīd muižā ir ierīkota viesnīca un restorāns. Pēc ilgām restaurācijas darbiem Liepupes muižā ir atdzīvīnāta tās sākotnējā aura un ir saglabātas barokālās divviru masīvās parādes durvis, fasādes apdare, senās koka grīdas, apgleznotās podiņu krāsnis, griestu veidojumi, baroka koka kāpnes.

Cesvaines pils

Muižkunga Ādolfa fon Vulfa 19. gadsimta beigās celtajā Cesvaines pilī ceļotājiem iespējams apskatīt pils reprezentatīvās telpas, izstādes un uzkāpt skatu tornī.

Cesvaines pils celta no šķeltiem laukakmeņiem, un tās apjomu veido trīs pret pagalmu atvērti korpusi. Pils ziemeļu austrumu stūrī slejas apjomīgs apaļš tornis ar vaļēju galeriju un smailu noslēgumu. Ēkas ārējā veidolā un interjerā saskatāmas romānikas, gotikas, renesanses un jūgendstila formas.

Pils celta laikā no 1893. līdz 1896. gadam pēc vācu arhitekta Hansa Grīzebaha un tēlnieka Augusta Georga Dinklāges projekta kā dzīvojamā pils muižkungam Ādolfam fon Vulfam.

No 1919. līdz 2002. gadam pilī atradās skola, līdz kamēr ugunsgrēks nopostīja pils jumtu. Pils pēc ugunsgrēka atjaunota. Pašlaik tajā darbojas Cesvaines mūzikas un mākslas skola, pašvaldības aģentūra "Cesvaines tūrisma centrs" un Cesvaines muzejs.